

**Par Uzņēmumu reģistrā reģistrējamo subjektu,
juridisko faktu nosaukumu
veidošanu un to pārbaudes kritērijiem**

1. Pašreizējais regulējums UR reģistrējamo subjektu nosaukumu veidošanā un UR kompetence nosaukumu pārbaudē

UR kompetence nosaukumu pārbaudē noteikta gan likumā „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru”, gan dažādos normatīvajos aktos, kas regulē attiecīgā subjekta darbību (piemēram, Biedrību un nodibinājumu likums, Komerclikums, Politisko partiju likums u.c.).

Normatīvajos aktos noteikti gan galvenie nosaukumu veidošanas kritēriji, gan UR kompetence nosaukuma pārbaudē.

1.1. Noteikumu veidošanas nosacījumi

Nosaukumu veidošanas nosacījumi dažādiem subjektiem ir atšķirīgi.

Komerclikuma 28.pants nosaka, ka komersanta firmai skaidri un noteikti jāatšķiras no citām komercreģistrā jau ierakstītām vai ierakstīšanai pieteiktām firmām, kā arī jāievēro citi ierobežojumi (Komerclikuma 29.pants):

- nedrīkst ietvert maldinošas ziņas par komerc tiesiskajā apgrozībā svarīgiem apstākļiem, it īpaši par komersanta vai komercdarbības veidu vai arī par komercdarbības apjomu;
- nedrīkst būt pretrunā ar labiem tikumiem;
- nedrīkst ietvert vārdus “Latvijas Republika” un to tulkojumu svešvalodā;
- Ja firmā ietverts administratīvās teritorijas vai apdzīvotās vietas nosaukums, firma nedrīkst sakrist ar attiecīgās administratīvās teritorijas vai apdzīvotās vietas nosaukumu, izņemot viensētu nosaukumus;
- nedrīkst ietvert valsts vai pašvaldību institūciju (iestāžu) nosaukumus, kā arī vārdu "valsts" vai "pašvaldība";
- Preču zīmju vai to daļu izmantošanu firmā regulē preču zīmes regulējošie normatīvie akti;
- Firmas rakstībā lietojami vienīgi latviešu vai latīņu alfabēta burti. (Eiropas Savienības (ES) ietvaros eksistē dažādi atvieglojumi to darbībā. Piemēram, Latvijā reģistrētai akciju sabiedrībai ir iespēja pārcelt savu juridisko adresi uz citu ES valsti bez likvidācijas procedūras. Tādējādi jāpadomā, kā apzināti neradīt situāciju, ka akciju sabiedrībai speciāli jāmaina nosaukums no „latviskā” uz „eiropisko”.)

Biedrību un nodibinājumu likuma 6.pants nosaka šādus nosacījumus, kas jāievēro izvēloties biedrības un nodibinājuma nosaukumu:

- biedrības un nodibinājuma nosaukums nedrīkst būt pretrunā ar normatīvajiem aktiem un labiem tikumiem, tas ir, tajā nedrīkst ietvert militāra formējuma nosaukumu vai tādas

organizācijas vai grupas nosaukumu, kura atzīta par noziedzīgu vai antikonstitucionālu, tas nedrīkst radīt pozitīvu attieksmi pret vardarbību u.tml.;

- nodibinājuma nosaukumā jāietver vārds “nodibinājums” vai “fonds”;
- nosaukumam skaidri un noteikti jāatšķiras no citiem biedrību un nodibinājumu reģistrā jau reģistrētiem vai reģistrācijai pieteiktiem biedrību vai nodibinājumu nosaukumiem;
- biedrību un nodibinājumu nosaukumā lietojami vienīgi latviešu vai latīņu alfabēta burti;
- nosaukumā nedrīkst ietvert maldinošas ziņas par biedrības vai nodibinājuma darbības mērķi, darbības veidu un tiesisko formu;
- biedrību un nodibinājumu nosaukums nedrīkst sakrist ar valsts vai pašvaldību institūciju (iestāžu) nosaukumiem, kā arī ietvert maldinošas ziņas par to, ka biedrība vai nodibinājums ir apveltīts ar publisku varu.

Politisko partiju likuma 6.pants nosaka politiskās partijas nosaukuma un simbolikas veidošanas nosacījumus, proti:

- partijas nosaukumam, nosaukuma saīsinājumam vai simbolikai ir nepārprotami jāatšķiras no Latvijā agrāk reģistrētas (neatkarīgi no darbības turpināšanas) partijas vai partiju apvienības nosaukuma, nosaukuma saīsinājuma vai simbolikas, kā arī biedrības vai nodibinājuma nosaukuma. Agrāk reģistrētas partijas nosaukuma, nosaukuma saīsinājuma vai simbolikas izmantošana atļauta gadījumos, kad partijas reorganizējot apvieno vai pārveido par biedrību. Partijas nosaukumu veido atbilstoši valsts valodas prasībām;

- partiju apvienības nosaukumā, nosaukuma saīsinājumā un simbolikā var iekļaut to veidojošo partiju nosaukumus, nosaukumu saīsinājumus vai simboliku;

- ja visas partiju apvienībā ietilpstošās partijas reorganizējoties apvienojas un izveido vienu partiju, tā var pārņemt attiecīgās partiju apvienības nosaukumu, nosaukuma saīsinājumu un simboliku vai arī izmantot vienu vai vairākus no minētajiem elementiem;

- ir aizliegti partiju nosaukumi, nosaukumu saīsinājumi un simbolika, kas:

- 1) ir pretrunā ar normatīvajiem aktiem un labiem tikumiem. Nosaukumā nedrīkst ietvert militāra formējuma nosaukumu vai tādas organizācijas vai grupas nosaukumu, kura atzīta par noziedzīgu vai antikonstitucionālu, tas nedrīkst radīt pozitīvu attieksmi pret vardarbību;

- 2) sakrīt ar tādas organizācijas nosaukumu, nosaukuma saīsinājumu vai simboliku, kuras mērķis vai darbība ir vērstā pret Latvijas neatkarību, suverenitāti vai drošību vai kura atveido šādas organizācijas nosaukumu, nosaukuma saīsinājumu vai simboliku.

- partijas nosaukumā lietojami vienīgi latviešu alfabēta burti;

- partijas nosaukumā nedrīkst ietvert maldinošas ziņas par partijas darbības mērķi, darbības veidu un tiesisko formu;

- partijas nosaukumā nedrīkst ietvert vārdus “Latvijas Republika”, valsts un pašvaldību institūciju nosaukumus, kā arī vārdus “valsts” vai “pašvaldība”. Partijas simbolika nedrīkst sakrist ar valsts, pašvaldību vai to institūciju simboliku.

Uzņēmumu reģistrā reģistrēto subjektu nosaukumu veidošanas nosacījumi noteikti dažādos normatīvajos aktos.

Kooperatīvo sabiedrību likuma 7. pantā ir noteikti kooperatīvās sabiedrības nosaukuma veidošanas nosacījumi:

- nosaukumā ir jābūt vārdiem “kooperatīvā (kopdarbības) sabiedrība” vai “kooperatīvā biedrība”. Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības nosaukumā jābūt arī vārdiem “lauksaimniecības pakalpojumu” vai nozares nosaukumam;

- nosaukumā var norādīt attiecīgās sabiedrības darbības veidu;

- Kooperatīvās sabiedrības nosaukums jāveido atbilstoši Valodu likuma prasībām.

Likuma „Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu” 8. pantā ir noteikts, ka individuālajam (ģimenes) uzņēmumam ir nosaukums, kurā iekļauts īpašnieka uzvārds, uzņēmuma darbības veids, kā arī pilsētas vai rajona nosaukums. Zemnieka vai zvejnieka saimniecības nosaukumā ir iekļauts māju un pagasta nosaukums.

Likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 5. panta piektajā daļā ir noteikts, ka uzņēmuma (uzņēmēj sabiedrības) oficiālais un saīsinātais nosaukums (firma) nedrīkst sakrist ar Uzņēmumu reģistrā agrāk reģistrēta uzņēmumu nosaukumu.

Reliģisko organizāciju likuma 10.panta pirmās daļas 1.punktā noteikts, ka reliģiskās organizācijas nosaukumam nepārprotami jāatšķiras no likumos noteiktajā kārtībā valstī reģistrētu uzņēmēj sabiedrību (uzņēmumu), iestāžu un organizāciju nosaukuma. Paralēli Reliģisko organizāciju likumam pastāv speciālās normas (katrai draudzei savs likums), kurās ir noteikts, ka baznīcas pilno (likumā noteikto) nosaukumu drīkst lietot tikai attiecīgā baznīca un to veidojošās draudzes. Piemēram, Latvijas Vecticībnieku Pomoras Baznīcas likuma 3. panta trešajā daļā ir noteikts, ka *Baznīcas* (Latvijas Vecticībnieku Pomoras Baznīca ar visām tās draudzēm) *pilns nosaukums ir „Latvijas Vecticībnieku Pomoras Baznīca”*. *Baznīcas nosaukumu drīkst lietot vienīgi Baznīca un tās draudzes, kā arī Baznīcas dibinātās iestādes un institūcijas. Citu reliģisko organizāciju, biedrību, nodibinājumu un tiesību subjektu nosaukumi nepārprotami atšķiras no Baznīcas nosaukuma.*

Likuma ”Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” 10.panta otrajā daļā ir noteikts, ka Latvijas Republikā aizliegts reģistrēt masu informācijas līdzekļus ar Latvijā jau iznākoša vai ar tiesas nolēmumu darbību izbeiguša masu informācijas līdzekļa nosaukumu.

Civilprocesa likuma 486. panta piektajā daļā ir noteikts, ka pastāvīgās šķīrējtiesas nosaukums:

- nedrīkst sakrist ar šķīrējtiesu reģistrā jau reģistrētas vai reģistrācijai pieteiktas šķīrējtiesas nosaukumu;
- nedrīkst ietvert maldinošas ziņas par šķīrējtiesu darbībai svarīgiem apstākļiem.

Uz šķīrējtiesu nosaukumiem attiecas komersantiem noteiktie firmas izvēles ierobežojumi. Augstākās tiesas Senāts savā 2008. gada 27. marta spriedumā Lietā Nr. SKA-58/2008 norāda, ka šķīrējtiesas nosaukuma ierobežojumus noteic Civilprocesa likuma 486. pants un Komerclikuma 29. pants („Firmas izvēles ierobežojumi”).

Nav normatīvā regulējuma, kas noteiktu Eiropas ekonomisko interešu grupu un arodbiedrību nosaukumu veidošanas nosacījumus.

1.2. UR kompetence nosaukumu pārbaudē

Atbilstoši likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 14. panta piektajai daļai, pārbaudot komersanta firmu, UR valsts notārs pieņem lēmumu par ieraksta izdarīšanas atlikšanu tikai tad, ja:

- komersanta pieteiktā firma **sakrīt** ar komercreģistrā vai Uzņēmumu reģistrā ierakstītu vai ierakstīšanai pieteiktu firmu;
- starp komersanta pieteikto firmu un komercreģistrā vai Uzņēmumu reģistrā jau ierakstītu vai ierakstīšanai pieteiktu firmu **vienīgā atšķirība** ir atstarpes un pieturzīmes starp firmā lietotajiem burtiem un cipariem vai lielo un mazo burtu lietošana.

Likuma ”Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 18¹. panta piektajā daļā ir noteikts, ka UR valsts notārs, pārbaudot biedrības vai nodibinājuma nosaukumu, ir tiesīgs pieņemt lēmumu par ieraksta izdarīšanas atlikšanu tikai tad, ja:

- nav ievēroti Biedrību un nodibinājumu likuma 6.panta nosacījumi;
- biedrības vai nodibinājuma nosaukums **sakrīt** ar biedrību un nodibinājumu reģistrā ierakstītas vai ierakstīšanai pieteiktas, kā arī sabiedrisko organizāciju reģistrā ierakstītas sabiedriskās organizācijas vai sabiedrisko organizāciju apvienības nosaukumu, ka arī biedrības vai nodibinājuma pieteiktais nosaukums sakrīt ar politisko partiju reģistrā ierakstītas vai

ierakstīšanai pieteiktas politiskās partijas vai politisko partiju apvienības nosaukumu vai tā saīsinājumu.

Atbilstoši likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 5. panta piektajai daļai UR valsts notārs pārbauda, vai uzņēmuma (uzņēmējsabiedrības) oficiālais un saīsinātais nosaukums (firma) **sakrīt** ar Uzņēmumu reģistrā agrāk reģistrēta uzņēmumu nosaukumu.

Likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 18.⁶pantā noteikts, ka, pārbaudot Politisko partiju likuma 6. panta pirmajā daļā minētos apstākļus, UR valsts notārs, pārbaudot politiskās partijas nosaukumu, ir tiesīgs pieņemt lēmumu par ieraksta izdarīšanas atlikšanu tikai tad, ja

- politiskās partijas vai politisko partiju apvienības pieteiktais nosaukums **skaidri un noteikti neatšķiras** no Latvijā agrāk reģistrētas politiskās organizācijas (partijas) vai politisko organizāciju (partiju) apvienības nosaukuma vai tā saīsinājuma;

- politiskās partijas vai politisko partiju apvienības pieteiktais nosaukums **skaidri un noteikti neatšķiras** no politisko partiju reģistrā ierakstītas vai ierakstīšanai pieteiktas politiskās partijas vai politisko partiju apvienības nosaukuma vai tā saīsinājuma;

- politiskās partijas vai politisko partiju apvienības pieteiktais nosaukums **sakrīt** ar biedrības, nodibinājuma vai arī sabiedriskās organizācijas vai sabiedrisko organizāciju apvienības nosaukumu.

Atbilstoši Politisko partiju likuma 20.panta trešās daļas 4.punktam, UR valsts notārs lēmumu par ieraksta izdarīšana atlikšanu pieņem, ja pārbaudot Politisko partiju likuma 6.pantā noteikto, atklājas, ka partijas nosaukums, tā saīsinājums vai simbolika nepārprotami neatšķiras no Latvijā agrāk reģistrētas partijas vai partiju apvienības nosaukuma, tā saīsinājuma vai simbolikas vai sakrīt ar biedrības vai nodibinājuma nosaukumu, vai maldina par saistību ar valsts vai pašvaldību institūcijām.

Atbilstoši likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 18.¹⁴panta otrajai daļai, UR valsts notārs, pārbaudot reliģiskās organizācijas vai tās iestādes nosaukumu, pieņem lēmumu par ieraksta izdarīšanas atlikšanu tikai tad, ja:

- reliģiskās organizācijas vai tās iestādes pieteiktais nosaukums **skaidri un noteikti neatšķiras** no reliģisko organizāciju un to iestāžu reģistrā ierakstītas vai ierakstīšanai pieteiktas reliģiskās organizācijas vai tās iestādes nosaukuma vai ietver maldinošas ziņas par reliģiskās organizācijas vai tās iestādes tiesisko formu, darbības mērķi un veidu;

- reliģiskās organizācijas pieteiktais nosaukums **sakrīt** ar biedrību un nodibinājumu reģistrā ierakstītas vai ierakstīšanai pieteiktas, kā arī sabiedrisko organizāciju reģistrā ierakstītas sabiedriskās organizācijas vai sabiedrisko organizāciju apvienības nosaukumu, politisko partiju reģistrā ierakstītas vai ierakstīšanai pieteiktas politiskās partijas vai politisko partiju apvienības nosaukumu vai tā saīsinājumu, ar Latvijā agrāk reģistrētas politiskās organizācijas (partijas) vai politisko organizāciju (partiju) apvienības nosaukumu vai tā saīsinājumu, kā arī ar arodbiedrību reģistrā ierakstītas vai ierakstīšanai pieteiktas arodbiedrības nosaukumu.

Ņemot vērā Augstākās tiesas Senāta 2008. gada 27. marta spriedumu Lietā Nr. SKA-58/2008, kurā norādīts, ka šķīrējtiesas nosaukuma ierobežojumus noteic Civilprocesa likuma 486. pants un Komerclikuma 29. pants („Firmas izvēles ierobežojumi”), secināms, ka šķīrējtiesas nosaukums **nedrīkst sakrist** ar jau pierēģistrētas šķīrējtiesas nosaukumu. UR nav pienākums salīdzināt pieteiktās šķīrējtiesas nosaukumu ar citiem reģistriem, tikai ar šķīrējtiesu reģistru.

Nav normatīvā regulējuma, kas noteiktu UR kompetenci attiecībā uz Eiropas ekonomisko interešu grupu, arodbiedrību un masu informācijas līdzekļu nosaukumu pārbaudi.

2. Nosaukuma pārbaudes kritēriji.

1) Nosaukuma pārbaude telpā:

- a) viena UR reģistra ietvaros – piemēram, vai pieteiktās biedrības nosaukums jāvērtē tikai kontekstā ar jau reģistrēto biedrību nosaukumiem (biedrību un nodibinājumu reģistrs);
- b) UR „sektoru” reģistru ietvaros – piemēram, pieteiktās biedrības nosaukumu vērtējam kontekstā ar jau reģistrēto biedrību, arodbiedrību, pārstāvniecību, nākotnē – reliģisko organizāciju, to iestāžu nosaukumiem. Kritērijs iedalījumam viena vai citā sektorā varētu būt izveidošanas mērķis un darbības joma (komersanti, uzņēmumi, peļņas gūšana/ nevalstiskās organizācijas, personu interešu aizstāvība, apvienošana, nav peļņas gūšanas rakstura/ politiskās partijas un tml.). Piemēram, vai būtu reģistrējama SIA „Latvijas Darba devēju konfederācija” (komercreģistrs), ja ir jau reģistrēta biedrība „Latvijas Darba devēju konfederācija” (biedrību un nodibinājumu reģistrs); ja ir reģistrēta arodbiedrība „Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība” (arodbiedrību reģistrs), vai ir reģistrējama biedrība „Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība” (biedrību un nodibinājumu reģistrs);
- c) visu UR reģistru ietvaros – vērtējot pieteiktās biedrības nosaukumu, tas vērtējams kontekstā ar visos reģistros jau ierakstīto subjektu nosaukumiem;
- d) Nosaukumu vērtēšana kontekstā ar preču zīmju reģistrā reģistrētajām preču zīmēm.

2) Nosaukuma pārbaudes objektīvo kritēriju paplašināšana.

Atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam, šobrīd dažādos UR reģistros pastāv dažādi nosaukumu vērtēšanas kritēriji, proti, vienā reģistrā UR amatpersona vērtē tikai nosaukumu sakritību (zīme zīmē, vārds vārdā), citā reģistrā – līdzību. Kā zināms līdzības vērtēšanas kritērijs ir ļoti subjektīvs un tāpēc apšaubāms. UR būtu jāvirzās objektīvo kritēriju paplašināšanas virzienā, lai nepieļautu acīmredzami, ausīmdzirdami līdzīgu nosaukumu reģistrāciju, taču nenodarbojoties ar nosaukumu līdzības vārda tiešajā nozīmē pārbaudi.

Šobrīd UR likumā jau ir sperti pirmie soļi šajā virzienā: attiecībā uz komersantiem UR pārbauda tikai nosaukumu sakritību, un par sakritību tiek uzskatīti tie gadījumi, kad vienīgā atšķirība nosaukumos ir atstarpes, pieturzīmes starp burtiem un cipariem vai mazo un lielo burtu lietošana.

Mūsu piedāvājums ir paplašināt objektīvi pārbaudāmo kritēriju loku:

a) fonētiskā (izrunas) līdzība. Piemēram, lai izslēgtu tādu nosaukumu kā „Miks” un „Mix” reģistrāciju. Problēma rodas tad, ja nosaukumā iekļauta svešvalodas vārda izruna latviešu burtiem, un vārds skan līdzīgi. Piemēram, „Latcher” un „Latcharter”. Arī šeit viss atkarīgs no subjektīvām svešvalodu prasmēm.

Tomēr šāda nosaukuma reģistrācija būtu acīmredzami nepieļaujama, tāpēc, lai aptvertu šos, kaut arī subjektīvizētus gadījumus, valsts notārs varētu atlikt reģistrāciju tad, ja negūtu pārliecību par fonētisko atšķirību.

b) garumzīmes, mīkstinājumu zīmes nav uzskatāmas par atšķirību, ja nosaukumā lietoti vieni un tie paši burti, vārdi, vārdkopas. Šādi tiktu izslēgti gadījumi, ka tiktu reģistrēti nosaukumi „Infobūve” un „Infobuve”;

c) ja nosaukumā lietoti vieni un tie paši vārdi vai vārdu kopas, par atšķirību netiek uzskatīta vienskaitļa/daudzskaitļa lietošana. Šādi tiktu izslēgti gadījumi, ka tiktu reģistrēti nosaukumi „Mazais vilks” un „Mazie vilki”.

Ņemot vērā iepriekš minēto, nepieciešams rast risinājumu šādiem jautājumiem:

- 1) Vai nepieciešams palielināt UR kompetenci attiecībā uz nosaukumu pārbaudi telpā, proti, vai nosaukumi būtu salīdzināmi viena reģistra, visu reģistru vai noteiktu reģistru ietvaros?
- 2) Vai nepieciešams papildināt nosaukumu pārbaudes objektīvos kritērijus?

Diskusijas rezultātā UR apkopos un izanalizēs UR Konsultatīvās padomes sēdē izteiktos priekšlikumus un nepieciešamības gadījumā sniegs Tieslietu ministrijai informāciju par nepieciešamajiem uzlabojumiem normatīvajos aktos attiecībā uz UR reģistrējamo subjektu un juridisko faktu nosaukumu veidošanu un nosaukumu pārbaudes kritērijiem.

Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra
vietniece juridiskajos jautājumos Ina Kļaviņa

Uzņēmumu reģistra Tiesību aktu nodaļas
vadītāja Guna Paidere